

ДНЕВНИКЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

XXXVIII заседание, срѣда, 27 мартъ 1913 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Г. Згуревъ, въ 3 ч. 30 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: (Звъни) Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь М. Гайдовъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Несторъ Абаджиевъ, Янко х. Атанасовъ, Димитъръ х. Баневъ, Илия С. Бобчевъ, Стефанъ Вояджиевъ, Димитъръ Бръчковъ, Златанъ Бръчковъ, Стоянъ Бурмовъ, д-ръ Георги Гаговъ, Евтимъ Георгиевъ, Ванко Георгиевъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Витанъ Герасимовъ, Георги Джевизовъ, Христо х. Димитровъ, Георги Диневъ, Добри Добревъ, Димитъръ Драгиевъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Димитъръ Икономовъ, Иванъ Казанджиевъ, Михо Каравашилевъ, Александъръ Кипровъ, Йовчо Киревъ, Благой Кирчевъ, Величко Кознички, Василъ Константиновъ, Стефанъ Консуловъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Парашкевъ х. Ламбевъ, Тодоръ Лунгаловъ, Ной Марковъ, Руфи Махмудовъ, Мехмедали Герей Месудовъ, Иванъ Минчевъ, Цани Миховъ, Анастасъ Мустаковъ, д-ръ Христо Мутафовъ, Димитъръ Нарлиевъ, Никола Начевъ, Теню Начевъ, Георги Недковъ, Ахмедъ-бей х. Неджибъ-бевъ, Дамянъ Неновъ, Недю Николовъ, Тодоръ Орловъ, Иванъ Паповъ, Христо Пипаловъ, Стефанъ Пипевъ, д-ръ Константинъ Помяновъ, Венедиктъ Поповъ, Иванъ Поповъ, Първулъ х. Първуловъ, Василъ Радоевъ, Иванъ Русевъ, Стоянъ Русевъ, Стефанъ Савовъ, Етхемъ Ефенди х. Салимовъ, д-ръ Константинъ Спираревси, Илия Стаматовъ, Василъ Стаменовъ, Петъръ Станчевъ, Михайлъ Тажевъ, Иванъ Таневъ, Ганчо Торомановъ, д-ръ Цоню Тотевъ, Христо Хаджиевъ, Боянъ Ханджиевъ, Добри Харизановъ, Мехмедъ х. Хасановъ, Станю Христовъ, Георги Христордовъ, Илия Цвѣтковъ, Гавриилъ Цонковъ и Георги Шиваровъ)

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Отсъствуватъ 75 души народни прѣдставители. Има нужното число, за да може да се отвори засѣданието.

Обявявамъ засѣданието за открито.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, има да съобща на г. г. народнитѣ прѣдставители, че прѣдседателството е разрѣшило отпущъ на слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители: на казанлъшкия Маню Райновъ — 2 дена; на казанлъшкия Христо Пипаловъ — 10 дена; на цариградския д-ръ Андрѣй Ходжовъ — 4 дена; на търновския Христо Цаневъ — 4 дена; на софийския Димитъръ Ганчевъ — 10 дена; на бургаския д-ръ Цоню Тотевъ — 4 дена; на орханлийския Иванъ Миневъ — 5 дена; на ескиджумайския Юрданъ Русевъ — 2 дена; на котленския Петъръ Петрановъ — 4 дена; на търновския Петко Кировъ — 2 дена; на кюстендилския Минко Михайловъ — 7 дена; на варненския Венедиктъ Поповъ — 10 дена; на троянския Дамянъ Неновъ — 1 денъ; на дупнишкия Величко Кознички — 1 денъ; на силистренския х. Яхя Юмеровъ — 10 дена.

Освѣтъ това постигнали сж отъ нѣкои г. г. народни прѣдставители заявления за отпущъ, който може да имъ се разрѣши само отъ Народното събрание.

Старозагорскиятъ народенъ прѣдставитель г. Василъ Димчевъ иска 4-дневенъ отпущъ, считанъ отъ 20 того. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж съгласни да се даде г. Димчеву 4 дена отпущъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Раховскиятъ народенъ прѣдставитель г. Никола Давидовъ иска 2 дена отпущъ. Които сж съгласни да се даде г. Давидову 2 дена отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Куртбунарскиятъ народенъ прѣдставитель г. Руфи Махмудовъ иска 15-дневенъ отпущъ. Които сж съгласни да се даде г. Махмудову 15 дена отпущъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Куртбунарскиятъ народенъ прѣдставитель г. Георги Маджаровъ иска 15-дневенъ отпущъ. Които сж

съгласни да се даде г. Маджарову 15 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Плѣвенскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Герго Лаконъ иска 6-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Лакону 10 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Теню Начевъ иска 10-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Начеву 10 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Силистренскиятъ народенъ прѣдставителъ г. х. Яхя Юмеровъ иска 15-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Юмерову 15 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Разградскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Икономовъ иска 3-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Икономову 3 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Варненскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Илия Стаматовъ иска безсроченъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Стаматову безсроченъ отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Бургаскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Поповъ иска 15-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Попову 15 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Ломскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Никола Алтимирски иска 20-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Алтимирски 20 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Старозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ иска 5-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Шиварову 5 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Бѣленскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Губидѣльниковъ иска 1 денъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Губидѣльникову 1 денъ отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Никополскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Богданъ Дачевъ иска 8-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Дачеву 8 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Радомирскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Диневъ иска 6-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Диневу 6 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Русенскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Пани Миховъ иска 3-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Михову 3 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Плѣвнскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Ангелъ Вачовъ иска 3-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Вачову 3 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Новозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Таневъ иска 4-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Таневу 4 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Поповскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Ганчо Торомановъ иска 3-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни да се даде г. Тороманову 3 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Карнобатскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Василъ Радоевъ иска 5-дневенъ отпускъ. Които сж съ-

гласни да се даде г. Радоеву 5 дена отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Постъпили сж двѣ питання къмъ г. г. министритѣ, които, съгласно правилника, ще трѣбва да се прочетатъ. Тѣ сж слѣдующитѣ:

Първо, отъ провадийския народенъ прѣдставителъ г. Цонко Харбовъ къмъ г. министра на финанситѣ: (Чете)

„По силата на чл. 60 отъ правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание, правя слѣдното питане къмъ г. министра на финанситѣ: часть отъ реквизиранитѣ отъ държавата коне, волове и другъ въпрегачеленъ добитѣкъ, станалъ вече негоденъ за цѣлитѣ на държавата, се изважда отъ сѣщата на публиченъ търгъ и то само въ близкитѣ до бившата южна граница градове, като: Къзълъ-Агачъ, Ямболъ и др. По такъвъ начинъ се дава широка възможность на джамбази и търговци на добитѣкъ да прииждатъ отъ разнитѣ краища на България, да участвуватъ въ търговетѣ и купуватъ коне, които само слѣдъ нѣколко дена разпродаватъ въ околнитѣ си, на земеделското население, съ цѣна двойно по-скѣпа отъ покупната, защото земеделското население чувствува голѣма нужда отъ такъвъ добитѣкъ и жертвува, само да може да намѣри и да си купи.

„За да се прѣмахне тоя източникъ за печалби отъ страна на разнитѣ джамбази за смѣтка на земеделското население и за да се даде възможность на това послѣдното само да участвува въ тия търгове, при които случай ще се получаватъ, може-би, и по-голѣми тържни цѣни въ полза на държавата, не намѣрва ли за добръ г. финансовиятъ министъръ да разпореди, цѣто разпродажбата на такъвъ добитѣкъ сега, а особено за въ бѣдѣще, слѣдъ демобилизацията, да се извършва въ повече пунктове на царството, въ повече градове, прѣдимно въ такива, които се смѣтатъ като земеделски центрове?“

Това питане ще се съобщи на г. министра на финанситѣ, за да отговори въ идущето засѣдание.

Постъпило е друго питане отъ народнитѣ прѣдставители г. г. Иванъ Минчевъ и Минко Михайловъ, къмъ г. министра на войната: (Чете)

„Възъ основа чл. 107 отъ конституцията, отправяме къмъ васъ слѣдното питане:

„1. Ония длѣжностни лица, прѣди обявяването на мобилизацията, които сж били на държавна, окръжна или общинска служба — запасни подофицери и фелдфебели, постъпили въ редоветѣ на армията при общата мобилизация и сега изпълняватъ длѣжности взводни командири и фелдфебели на роти, справедливо ли е да получаватъ една трета часть отъ заплатата си, а не както дѣйствущитѣ, при еднакви длѣжности?“

„2. Защо се прави разлика между дѣйствующи такива и запаснитѣ, като на послѣднитѣ се отнема порционътъ, когато единитѣ и другитѣ се хранятъ отъ общия котелъ?“

„3. На запаснитѣ подофицери и фелдфебели врѣмето отъ мобилизацията и демобилизацията ще се зачита ли свѣрхсрочна служба, двойно или единично, и ще ли се впише въ пенсионнитѣ книжки на тия, които сж служили нужнитѣ години, за да се пенсиониратъ?“

Това питане сѣщо така ще се изпрати на г. министра на войната, да отговори въ идущето засѣдание.

Ще пристѣпимъ сега къмъ дневния редъ.

Първата точка е: трето четене на законопроекта за отпуцане 25.000 л. на комитѣта за раздаване парични помощи на раненитѣ войници.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь М. Гайдовъ: (Чете)

„Законъ

за отпущане 25.000 л. на комитета за раздаване парични помощи на раненитъ войници.

„Членъ единственъ. Отпущатъ се отъ държавното съкровище за усиляване фонда за помагане на раненитъ войници при Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве 25.000 л.“

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Които приематъ на трето четене прочетения законопроектъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Ще пристѣпимъ къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за разрѣшеніе на Пазарджишката градска община да сключи 100.000 л. заемъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь М. Гайдовъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Пазарджишкитъ градски общински съвѣтъ въ засѣданието си на 26 февруарий 1913 г. (протоколъ № 3, ст. I) е рѣшилъ:

„I. Да сключи отъ Българската народна банка единъ заемъ отъ 100.000 л., при слѣднитъ условия:

„а) срокъ за изплащане 20 години;
„б) годишна лихва 7%;
„в) за гаранция да бждатъ заложені общинскитъ приходи отъ данѣкъ сградитъ, беглика и кръвнината.

„II. Срѣдствата отъ заема да се употребятъ изключително: 50.000 л. за нуждитъ на бѣднитъ сѣмейства въ Пазарджикъ и 50.000 л. за борба противъ епидемията.

„Горѣцитираниятъ протоколъ ми се прѣдстави, безъ да сж изпълнени изискванията въ тоя случай отъ разнитъ законоположения, поради бързата и неотложна нужда отъ заема.

„Имайки прѣдъ видъ всичко това, както и обстоятелствата, въ които се намира страната, безъ да сж изпълнени отъ страна на повѣреното ми министерство нарежданията на чл. 98 отъ правилника за прилагане закона за градскитъ общини, честь ми е да внеса въ Народното събрание, за разглеждане и гласуване, приложения тукъ законопроектъ.

„София, 13 мартъ, 1913 г.

„Министъръ на вътрешнитъ работи и народното здраве: А. Людскановъ.

„Законопроектъ

за разрѣшеніе на Пазарджишката градска община да сключи 100.000 л. заемъ.

„Чл. 1. Разрѣшава се на Пазарджишката градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 100.000 л., при слѣднитъ условия: а) срокъ за изплащане 20 години; б) годишна лихва 7%; в) за гаранция ще се заложатъ общинскитъ приходи отъ данѣкъ сградитъ, беглика и кръвнината.

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ изключително: 50.000 л. за нуждитъ на бѣднитъ сѣмейства въ Пазарджикъ и 50.000 л. за борба противъ епидемията.

„Чл. 3. Заложенитъ общински приходи ще се внесатъ направо въ Българската народна банка, която, като одържи нужната сума за лихви и погашения, остатѣка ще прѣдава въ общинската каса.

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се впише на приходъ и разходъ въ бюджета на Пазарджишката община за 1913 г.“

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Моля г. г. народнитъ прѣдставители, които приематъ на първо четене законопроекта за разрѣшеніе на Пазарджишката градска община да сключи 100.000 л. заемъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Слѣдующата точка отъ дневния редъ е: разглеждане прѣдложениято за одобрение VIII-то постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ засѣданието му отъ 5 януарий т. г., за отпускане отъ държавата допълнителенъ кредитъ отъ 440.000 л. за продължение строенето на желѣзнопѣжната линия Търново—Тръвна—Борушница.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь М. Гайдовъ: (Чете)

„Изложение на мотивитъ

къмъ рѣшението за одобрение VIII-то постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ засѣданието му отъ 5 януарий т. г., за отпускане отъ държавата допълнителенъ кредитъ отъ 440.000 л. за продължение строенето на желѣзнопѣжната линия Търново—Тръвна—Борушница, който да се изразходва за смѣтка на главното прѣдприятие на тази линия.

„Г. г. народни прѣдставители,

„По мотивитъ изложени къмъ рѣшението му, взето въ LXXIX-то му засѣдание отъ 29 февруарий 1912 г., Народното събрание одобри да се изплащатъ на Безименото акционерно дружество за построяването на желѣзнопѣжната линия Търново—Тръвна—Борушница ежемѣсечнитъ суми за извършенитъ работи по линията до окончателното ѝ свършване, безъ да му се изисква допълнителна гаранция, като недостигътъ около 560.000 л., слѣдъ изчерпването на задържания фондъ 10% за гаранция и на вложената гаранция въ банкові удостоверения, се доплати отъ държавата за смѣтка на главното прѣдприятие.

„Въ изпълнение на горното рѣшение на Народното събрание, работитъ по построяването на тази линия се продължиха и чрѣзъ усилено и непрѣкъснато работене прѣзъ цѣлия зименъ сезонъ се докараха до своя край, като се положи навсѣкѣдъ позата и се свърза цѣлата прѣзбалканска линия. Прѣзъ врѣме, обаче, на извършването на работитъ се оказа, че отпуснатиятъ отъ Народното събрание кредитъ отъ 560.000 л. не достатъченъ за доизкарването на линията, тъй като къмъ прѣдвиденитъ работи, за които бѣше опредѣленъ този кредитъ, се прибавиха, вслѣдствие на продължителнитъ дъждове прѣзъ изтеклата есенъ, много такива непрѣдвидени и дължащи се на много значителни срутвания и движения на голѣмитъ изкопи и насипи въ частта на линията въ най-високата частъ на Балкана между спиритъ Бъзовецъ и Кръстенъ, тамъ именно, дѣто линията минава задължително прѣзъ най-лопюкачественъ теренъ.

„За да не се прѣкъсватъ работитъ по довършването на тази мъчна планинска и необходима за нуждитъ на страната линия, което би имало твърдѣ лоши послѣдствия, Министерскитъ съвѣтъ одобри, съгласно изказаното отъ техническата комисия мнѣние, да се отпусне единъ допълнителенъ кредитъ отъ 440.000 л. за продължение строенето ѝ до окончателното довършване, и който ще се изразходва тоже за смѣтка на главното прѣдприятие.

„Въз основа на горѣизложенитѣ мотиви, имамъ честь да моля почитаемото Народно събрание да одобри и гласува още прѣзъ сегашната сесия горѣ-поменатото постановление № VIII на Министерския съветъ отъ 5 януарий 1913 г., протоколъ № 2.

Министъръ на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ: А. Франгя.

„Р ѣ ш е н и е

за одобрение VIII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 5 януарий т. г., за отпускане отъ държавата допълнителенъ кредитъ отъ 440.000 л. за продължение строенето на желѣзнопътната линия Търново — Тръвна — Боруница.

„Членъ единственъ. Одобрява се VIII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 5 януарий 1913 г., протоколъ № 2, съ което е отпуснатъ отъ държавата допълнителенъ кредитъ отъ 440.000 л. за продължение строенето на желѣзнопътната линия Търново — Тръвна — Боруница, който да се изразходва за смѣтка на главното прѣдприятие на тази линия“.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Георги Николовъ.

Г. Николовъ: Г. г. народни прѣдставители! Не за пръвъ път се занимаваме съ прѣдложения отъ подобенъ характеръ Трѣбва да ви наумя, че миналата година г. министърътъ на желѣзницитѣ бѣше внесълъ едно прѣдложение пакъ по това прѣдприятие, съ което молѣше да се отпусне отъ Народното събрание сумата 560.000 л., както това е казано и въ изложението на мотивитѣ на сегашното прѣдложение, съ отпускането на която сума г. министърътъ обявяваше на народното прѣдставителство, че желѣзницата непрѣмѣнно ще бѣде свършена. Тогава азъ имахъ честта да бѣда докладчикъ на прѣдложението и отъ името на комисията, основана на увѣренитѣ на г. министра, дойдохъ прѣдъ Народното събрание да твърдя, че дѣйствиелно съ отпускане на сумата 560.000 л. и съ допускане на нѣкои улеснения, въпросната желѣзница ще бѣде окончателно свършена. Това, обаче, не стана. Тогава г. министърътъ ни увѣряваше, че свѣдѣнията, които му даваша неговата техническа комисия и неговото лично проучване, му давали право да твърди, че това е послѣдната, тъй да се каже, жертва, която народното прѣдставителство трѣбва да направи, именно, съ отпускане сумата 560.000 л. и неизискване удостоверения отъ банката, съ която отстъпка линията окончателно ще бѣде построена. Това, обаче, не стана. Ние виждаме, че не само увѣренитѣ на г. министра на желѣзницитѣ не се сбѣднаха, може би защото той много е вѣрвалъ на чиновнитѣ си, които или се лъжатъ, или неправилно го информиратъ, може би и защото той не си е направилъ трудъ, за да се информира достатъчно върху въпроса — може ли едното и другото да е — но което е важното, че и слѣдъ като отпуснахме сумата, работата не стана, не стана и въ опрѣдѣленото врѣме. Г. министърътъ ни увѣряваше, че ако ние отпуснемъ тая сума и ако направимъ нѣкои улеснения на дружеството, всичко ще бѣде свършено и въ м. септемврий ще почне експлоатацията на желѣзницата. Сега, въ новитѣ мотиви той ни казва: не можа да стане всичката тая работа, защото дѣждоветѣ попрѣчиха. Но, както знаемъ, дѣждоветѣ бѣха къмъ края на м. септемврий и прѣзъ октомврий, а споредъ увѣренитѣ, които ни се дадоха, трѣбваше линията въ началото на м. септемврий да бѣде свършена. И то-

гава Народното събрание прие искането на г. министра за отпускане сумата 560.000 л. и за даване други нѣкои улеснения на дружеството по тия съображения, че то ще може поради тѣзи улеснения да използва работния сезонъ, лѣтото, за да бѣде желѣзницата готова въ м. септемврий. Но нито желѣзницата бѣ готова, нито сумата, която се отпусна, е била достатъчна за цѣлата, и ето сега се явява г. министърътъ и ни казва, че трѣбва да отпуснемъ нова сума отъ 440.000 л.

Г. г. народни прѣдставители! Ние се намираме прѣдъ свършенъ фактъ: сумата е вече похарчена, ние не можемъ да не одобримъ свършенето. Ако вземамъ думата въ случай, това правя съ цѣлъ да подчертая, че въ въпросното министерство има една анархия, която не мога да зная на какво се дължи и че въ всѣки случай отъ тамъ ни даватъ известни увѣренія, които слѣдъ шестъ мѣсеца се опровергаватъ. Нито твърдението, че сумата ще бѣде достатъчна, се оправда, нито твърдението, че прѣзъ м. септемврий ще имаме нова желѣзница, се оправда, нито въобще всички твърдения, които по този случай се казаха, се оправдаха. Азъ ще моля, за въ бѣдѣща да не бѣдемъ така неприятно изненадвани съ законопроекти, които въобще се намиратъ въ едно противорѣчие съ думитѣ на г. министра на желѣзницитѣ. Да не става нужда, щото той самъ слѣдъ 5—6 мѣсеца да опровергава онава, което е твърдилъ прѣди.

Наистина, на насъ може да ни се каже, че сж се явили прѣчки, непрѣодолими прѣпятствия, поврѣди, които коштуватъ закѣснѣние и пари. Добрѣ, това би било така, ако дѣйствиелно дѣждоветѣ и поврѣдитѣ бѣха причинени по-рано отъ врѣмето, когато трѣбваше желѣзницата споредъ увѣренитѣ на г. министра да бѣде готова. Но понеже тѣ сж причинени по-късно отъ това врѣме, въ моитѣ очи за този случай не може да има оправдание. Ще моля, поне за въ бѣдѣща да не бѣдемъ така изненадвани съ подобни прѣдложения.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата търновскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. Николовъ иска да се взематъ нѣкакви мѣрки, за да се не повтарятъ за въ бѣдѣща нѣкои грѣшки, по негово разбиране, които ставатъ сега. Той е правителственъ, изходящъ отъ болшинството, и може да вѣрва, че бѣдѣщето може да бѣде по-добро отъ настоящето. За мене, като народенъ прѣдставителъ сега, въ настояще врѣме, като законодателствуваме, е по-важно какво прѣдставлява сегашниятъ законопроектъ отъ формално гледище и по своята сжщностъ. Отъ формално гледище, азъ мисля, че г. Франгя грѣши, като мисли, че ще трѣбва да гласуваме това прѣдложение само на едно четене. Защото, както виждамъ отъ дневния редъ, поставено е въ пунктъ трети като прѣдложение, безъ да е казано на колко четения ще мине. И азъ искамъ да повдигна, първо, въпроса: настоящето рѣшение, като законодателно, съгласно нашия правилникъ, трѣбва да бѣде гласувано, както се гласуватъ законитѣ: да се гласува по принципъ, да се прѣпрати въ комисията и да дойде на второ и на трето четене. Нека напомня на г. Франгя, че първото прѣдложение за отпускане сумата 560.000 л. мина на три четения и нѣма защо сегашното да мине само съ едно четене.

Това не е само чисто формаленъ въпросъ. Наистина, има значение да се събере комисията, да е тамъ г. министърътъ, за да може да даде по-детайлни свѣдѣния, отколкото ги имаме въ прѣдложението. Вие знаете, колко се работи, когато се отпуснаха 560.000 л., когато ние всички гласувахте съ

увърнението, че се прави една жертва от страна на държавата, за да се помогне на предприятието по постройката на линията Търново—Тръвна—Борушница, за да я свърши по-скоро. Увърнени бяхте всички, че жолото по-скоро гласувате отпускането на сумата 560.000 л., толкова по-скоро ще бъде готова линията, въпреки договора, който свързва държавата ни с предприятието. Тръбва да знаем сега ние, защо надеждите на народното представителство нѣкакъ бѣха измамани; много добросъвестно, ще кажа, но бѣха измамани. Тогава гласувахме 560.000 л. съ увѣрение, че се дава послѣдна сума на предприятието, за да може да свърши линията. Азъ съмъ чѣлъ вече нѣколко интервюта и заявления на г. Франга, че линията ще бѣде готова прѣди демобилизацията и че ще можемъ да прѣкараме войската. Излъже, че войната се свършва, а линията още не е свършена. Когато всички знаехме, че на 15 т. м. ще правимъ разходка прѣзъ Борушница, днесъ пакъ чѣта въ вѣстниците — ще трѣбва г. Франга да каже вѣрно ли е — че тѣжко сега започватъ нѣкои нови работи и че кредитътъ отъ 440.000 л. ще бѣде нуженъ за тия работи. Всички тия въпроси, казвамъ, ще трѣбва да ни се обяснятъ въ комисията. Вѣрвамъ, сега г. министърътъ нѣма да замълчи и ще даде обяснения.

Слѣдователно, отъ формална страна надѣвамъ се, че г. министърътъ на желѣзниците ще се съгласи настоятелно прѣдложение да мине на три четения; иначе не може да бѣде. Г. Франга знае чл. 42 отъ правилника за вътрѣшния редъ.

По сѣщество ще искамъ г. Франга да ни даде едно малко обяснение сега. За какво е нужна тази сума отъ 440.000 л. — само за работитъ ли — землени и други, въобще технически — или отъ тази сума се посрѣщатъ и заплатитъ, по договора, на управителния съвѣтъ на дружеството, защото искамъ да ви кажа искрено — азъ желая да изповѣдамъ това прѣдъ г. министра на желѣзниците, почитъ и телеграфитъ — чувамъ, че членоветъ на управителния съвѣтъ получаватъ 24—30.000 л. заплатата отъ сумитъ, които ние гласуваме тукъ.

Обаждатъ се: А-а-а!

Н. Мушановъ: Моля. Азъ самъ не желая това да е истина; вчера, като пктувахме, го научихъ. Затуй азъ искамъ, г. министърътъ на желѣзниците, почитъ и телеграфитъ, да се очисти отъ тая мѣлва. Смѣтамъ, че ако държавата прави тази щедростъ, за да помогне на предприятието, нѣма защо да иде въ услуга на ония, които сѣ членове на управителния съвѣтъ, защото тѣ сѣ акционери и като такива би трѣбвало да понесатъ нѣкоя тежестъ; нѣма защо държавата да имъ плаща такова богато възнаграждение. Азъ бихъ желалъ да съмъ излъганъ въ тѣзи твърдения, но би било желателно, както за народното представителство, така и за г. министра на желѣзниците, почитъ и телеграфитъ, да се уяснятъ тѣзи въпроси.

Мисля, че г. министърътъ ще отговори на тази бѣлѣжка и, най-важното, ще се съгласи да разгледаме прѣдложението на три четения и тогава въ комисията ще можемъ да подобримъ извѣстни работи.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставител г. Димитъръ Тончевъ.

Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Паритъ ще трѣбва да се платятъ затова, защото сѣ отишли за постройката на желѣзницата. Азъ само ще искамъ да обърна вниманието на почитаемия министъръ на финанситъ, възможно ли е да се иска тази сума въ такава форма, както е прѣдставена отъ г. мини-

стра на желѣзницитъ, почитъ и телеграфитъ, т. е. въ формата на допълнителенъ кредитъ. Отъ мотивитъ на прѣдложението, а тѣй сѣщо и отъ текста на рѣшението, се вижда, че Министерскиятъ съвѣтъ на 5 януарий 1913 г., съ протоколъ № 2, е рѣшилъ да се отпуснатъ 440.000 л. за допострояване на желѣзницата Търново—Тръвна—Борушница; значи, рѣшението на Министерския съвѣтъ е взето въ онова време, когато камарата не е засѣдала, и е взето, защото е трѣбвало паритъ да се харчатъ отъ датата на рѣшението, и тѣ сѣж се харчели. Очевидно е, слѣдователно, че, когато Министерскиятъ съвѣтъ на 5 януарий 1913 г. е рѣшилъ да се отпусне тая сума, за да бѣде похарчена, тя трѣбва да е отпусната на основание на извѣстни членове отъ закона за отчетността по бюджета и отъ конституцията. А споредъ закона за отчетността по бюджета ние виждаме, че има само обикновени и извънредни свѣрхсметни кредити — по чл. 126 и чл. 124 отъ конституцията; за конѣтъ за отчетността по бюджета сега не познава допълнителни кредити. Ако законътъ не познава такива допълнителни кредити засега, той ги познаваше само до измѣнението му, както се вижда отъ чл. 58, и то даже за извѣстни случаи, точно и изчерпателно означени, въ които случаи не влизаше и постройката на желѣзници. Азъ мисля, прочее, че на-да-ли би могло да се разисква отпускането на 440.000 л. въ тази форма, като допълнителенъ кредитъ.

Другъ единъ въпросъ. Даже ако би се допуснало, че може да се иска свѣрхсметенъ кредитъ за тази пѣлъ, съгласно чл. 126 отъ конституцията, пакъ нѣма да се потвърди, както е казано въ мотивитъ и текста на рѣшението за одобрение постановлението на Министерския съвѣтъ, а трѣбва за това да има указъ, който указъ одобрява постановлението на Министерския съвѣтъ, обнародва се въ „Държавенъ вѣстникъ“ и този указъ именно се внася тукъ въ Народното сѣбрание за одобрение. Отъ насъ се иска да одобримъ постановлението на Министерския съвѣтъ, когато то трѣбва да бѣде одобрено съ указъ, а ние да одобримъ указа. Тѣй щото и отъ тази формална страна на-да-ли би могло да се отпусне сумата по този начинъ.

Казахъ и повтарямъ, че по сѣществото на работата, нѣмамъ нищо противъ изплащането на сумата, защото тя е отишла на мѣстото си — за изплащане постройката на пѣтица и съобщения. Но формата, по която трѣбва да се иска, не е избраната. На и самъ г. министърътъ на финанситъ трѣбва строго да бди за точното прилагане закона за отчетността по бюджета. Прочее, азъ моля г. министра на желѣзниците да се съгласи съ мене, че би трѣбвало да се поправи формата, въ която трѣбва да се иска тази сума. Сега какъ ще стане работата, да-ли г. министъръ Франга ще оттегли разглеждането на прѣдложението подъ тази форма, и ще го внесе въ нова форма, която е съобразна съ закона за отчетността по бюджета, или пакъ ще измисли другъ нѣкой модусъ, не зная, но, въ всѣки случай, повтарямъ, не е тази формата, по която трѣбва да се отпусне исканата сума.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставител г. Христо Поповъ.

Х. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. министърътъ на желѣзниците, почитъ и телеграфитъ принадлежи къмъ една партия, която се е борила въ опозиция твърдѣ много, за да нѣма свѣрхсметни кредити въ нашия бюджетъ, и азъ мисля, че той трѣбва да държи смѣтка за това. Вие знаете, какво бѣше знамето на партнитъ, които днесъ управляватъ. То бѣше тѣй строго, че за България не се до-

пушаше никакво изключение — да нѣма свѣрхсметни кредити въ България. Наистина, това бѣше едно крайно мнѣние, и азъ съмъ билъ винаги противъ него, защото крайноститѣ сѣ крайности, и ние виждаме да-ли може да управлява безъ свѣрхсметни кредити този, който така ревностно е проповѣдвалъ противъ тѣхъ. Не е възможно. Но трѣбва да има мѣрка въ това. Днешнитѣ събития така се сложиха, щото всѣки вече вижда — и най-искрено вѣрующиятъ въ този принципъ се отказа отъ него — че безъ свѣрхсметни кредити не може. Но трѣбва, казахъ, да се държи една мѣрка. Както се вижда, г. министрътъ на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ нѣма никаква мѣрка: той постоянно си иска колкото му трѣбватъ. Менѣ ми се струва, че вие, които сте поддържатели все-таки на този принципъ, трѣбва да искате, прѣди всичко, отъ този министръ, тъй да кажа, да си специализира това, което иска, да каже за какво иска той тѣзи пари, защото, когато единъ министръ иска пари и не указва за какво ги иска, той може винаги да ги иска, и вие никога нѣма да знаете, за що става това. Той казва общо: 560.000 л. лани ми трѣбваха за прѣдприятието, сега ми трѣбватъ 440.000 л., слѣдъ единъ мѣсець може да се яви и да ви иска други пари пакъ за това прѣдприятие. Заради туй хората искатъ въ бюджета специализация — единъ важенъ въпросъ — за да не ставатъ такива злоупотребления и за да може Народното събрание, което пази интереситѣ на народа, да знае съзнателно, като отпуска пари, за какво именно ги отпуска, и подиръ туй като дойде министръ съ ново прѣдложение, пакъ да знае, че това се отпуска за друго, а не за онова, за което е отпуснато вече и т. н. Ето защо казвамъ, че на тази точка трѣбва да се обърне внимание въ комисията, ако прѣдложението се изпрати тамъ и ако се възприеме отъ г. министра и отъ Народното събрание, че то трѣбва да се разгледа на три четения. Комисията най-напрѣдъ трѣбва да иска отъ г. министра, той да специализира перо по перо тѣзи 440.000 л.; да укаже подробно за какво ги иска, и тогава ще ни се докладва тукъ, за да знаемъ дѣйствително, има ли тѣто за отпушането на тия пари, или нѣма.

Относително формата азъ съмъ напълно съгласенъ съ прѣдидущитѣ оратори, и менѣ ми е приятно, че съмъ съгласенъ съ г. Мушанова. По формата той е правъ. Ако ние не пазимъ формата за бюджета, за паритѣ на народа, не ни трѣбва конституция. Асѣмъ тя е изникнала на тази почва — въ борбата между държавния глава и народа за отпускане на пари. И когато не се пазятъ формитѣ и законитѣ, азъ не зная за що сме ние тукъ. Когато правителството иска отъ насъ пари, то трѣбва да знае, че главното и съществено съдържание на нашата прерогатива е това: да отпуснемъ пари или не и то съ законъ, и този законъ трѣбва да има три фази, три четения; при първото четене трѣбва да ни се дадатъ подробни мотиви — не такива мотиви, каквито сѣ изложени въ това прѣдложение, а подробни, когато се касае за пари. Нека г. министрътъ на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ подражава въ това отношение на г. министра на финанситѣ и да ни упъкнѣ, за що той иска тия пари, кое го е накарало да не чака да се произнесе камарата, а е прѣдложилъ работата на Министерския съвѣтъ да се произнесе. Това ние искаме, а не общи мотиви. Туй прѣдложение не трѣбва да се одобрява така; то трѣбва по формата на всѣки законъ да мине на три четения. При първото четение, като изслушаме мотивитѣ, нѣкой ще повдигне тѣзи въпроси, които мисли, че сѣ незаконни, или неправилни. Като се приеме по принципъ това законодателно прѣдложение, въ комисията ще станатъ разисквания въ присѣдствението на г. министра на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ, и тамъ подробно, перо по перо, народното прѣдстави-

телство ще бѣде освѣтлено. Ето защо, казвамъ, азъ съмъ напълно съгласенъ съ г. г. прѣждеговоритѣ, че Народното събрание трѣбва да приеме какво не е тази формата, съ която почтенниятъ министръ на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ иска да ни сезира; той трѣбва да ни сезира сега съ въпроса само на първо четене.

Що се касае до указа — да-ли трѣбва да има указъ или не — това е също важенъ въпросъ. Щомъ Министерскиятъ съвѣтъ рѣши нѣщо, той трѣбва, прѣди всичко, да вземе волята на държавния глава, а подиръ това волята на Народното събрание, и тогава това рѣшение става законъ, защото нашиятъ парламентаризъмъ е юнитаренъ парламентаризъмъ. Вие, министритѣ, не прѣдставлявате нѣкаква воля, а прѣдставлявате волята само на царя, и тази воля, като вземете и я съедините съ нашата, тогава вече ще получите законъ. Обаче г. министрътъ на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ, по този пътъ, по който е трѣгналъ, съвсѣмъ игнорира оная воля и само повърхностно иска да изтъкне другата. Това ми се вижда съвършено неправилно. Ето защо, азъ ще моля народното прѣдствителство да натисне, тъй да се каже, г. министра на желѣзницитѣ, да оттегли това прѣдложение или пъкъ, ако не, да го не приеме въ тази форма.

Прѣдседателствуващъ Г. Згуревъ: Има думата търновскиятъ народенъ прѣдставител г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Напълно сподѣлямъ възгледитѣ на господата, които поддържаха, че не е този начинътъ, по който трѣбва да се искатъ тия 440.000 л. и че това не съответствува съ изискванията на закона за отчетността по бюджета. Една поправка има да направя на господата, които казаха, че трѣбвало указъ; азъ зная положително, че такъвъ указъ има. Проводи ми се отъ тукъ, отъ София, отъ нѣкой вѣтрѣшенъ човѣкъ, види се. Този указъ е изографисанъ насколо съ червено мастило, отъ което се чете, че отъ тѣзи суми се изплаща на чиновницитѣ на главното прѣдприятие по единъ шатъ, прѣдложенъ отъ управителния съвѣтъ на главното прѣдприятие, който шатъ се съхранява въ счетоводното отдѣление твърдъ тѣтелно. Когато азъ дойдохъ отъ Свищовъ тукъ, въ София, счетовъ се задълженъ да направя справка, наистина ли има такава нѣщо. Отидохъ въ Дирекцията на постройкитѣ, направихъ справка въ счетоводството и се оказа, че дѣйствително отъ този кредитъ се плаща на чиновницитѣ на дружеството по главното прѣдприятие за постройката на тази линия. Запитахъ, кои сѣ тия чиновници? Отговори ми се малко уклончиво, но каза се, че изобщо на всички чиновници се плаща отъ този кредитъ, даже и на ония, които се издържатъ отъ управителния съвѣтъ по кантинитѣ. Кантинитѣ сѣ малки постройкѣ, дѣто се хранятъ работницитѣ; съдържателитѣ на кантинитѣ плащатъ единъ малкъ процентъ на управителния съвѣтъ. Та даже чиновницитѣ на кантинитѣ били плащани отъ този кредитъ. Това ми казаха въ счетоводството на Дирекцията на постройкитѣ.

Сега, г. г. народни прѣдставители, искамъ да прѣмина къмъ сжщността на самото прѣдложение. Вие ще си спомните, че когато се искаше отъ насъ кредитътъ отъ 560.000 л., азъ казахъ тукъ отъ трибуната: „За честта на Народното събрание нека помолимъ г. министра на желѣзницитѣ да оттегли това прѣдложение или, ако не, ние да го не приемаме, ние да го отхвърлимъ“. Тогава нито азъ можахъ да убѣдя васъ, нито г. министрътъ се съгласи да оттегли прѣдложението си. Азъ останахъ единица и си казахъ: може азъ да се лъжа, възможно е г. министрътъ на желѣзницитѣ да е правъ и дай Богъ

да е правъ. Той тогава ни излагаше слѣдующитѣ мотиви: първо, че линията ще бъде изкарана до началото на м. августъ, и второ, най-главното, че трѣбвало да отпуснемъ искания кредитъ затуй, защото ние, които сме дали милиони за постройката на линията Стара-Загора—Борущица и други милиони за постройката на линията Търново—Тръвна, не трѣбвало да се скъпимъ за 560.000 л. „Защо да държимъ, казваше той, тия 20 милиона лева безъ лихва, безъ да принасятъ нѣкаква полза и да не похарчимъ още 560.000 л., та да скачимъ двѣтъ линии и да се свърши работата“, толкозъ повече, че ние ще похарчимъ тия пари за смѣтка на главното прѣдприятие, което, макаръ че е било задължено съ около 4 милиона лева, както се чу това миналата година, сѣ пакъ има се надежда, че може да си оправи смѣтките. Прѣзъ м. декември ще си спомните, г. г. народни прѣдставители, азъ пакъ четохъ гукъ въ Народното събрание, единъ указъ, съ който се разрѣшаваше на г. министра на желѣзницитѣ да купи отъ главното прѣдприятие за постройката на тази линия нѣкакви си желѣзни релси за 80.000 л. И тѣзи пари се гласуваха, дадохъ се, когато знае се и установено е, че държавата работи тази линия за смѣтка на това главно прѣдприятие и какъвъ резонъ има да се взематъ отъ сѣщото прѣдприятие материяли и да му се плащатъ пакъ, когато се работи за негова смѣтка. Намѣсто да се взематъ тия желѣзни релси за негова смѣтка и да му се даватъ пари, по-добъръ е то съ своитѣ релси да си изкара работата. Виждаше се, че и тукъ въ тия смѣтки има неразбория и бъркотия. Сѣщо така и сега, г. г. народни прѣдставители, се искатъ 440.000 л. Като прибавимъ тѣзи 440.000 л. къмъ 560.000 л., ставатъ 1.000.000 л., а съ 80.000 л., които дадохме за желѣзнитѣ релси, ставатъ 1.080.000 л. Тая сума ние прибавихме къмъ онзи дългъ, който знаехме при разискване на прѣдложението миналата година, въ размѣръ около 4 милиона лева. Азъ не искамъ да бъда пророкъ, какъ ще се свършатъ тия смѣтки; бихъ желалъ всичко благополучно да излѣзе; но азъ мисля, че държавата, имайки прѣдъ видъ голѣмата пужда за свършване на това прѣдприятие и за свързване на тия желѣзници, не трѣбва да отива до такива крайни мѣрки спрѣмо това прѣдприятие и да го постави въ положение да каже: „Азъ не мога да призная вашата ликвидация“ или „не мога да се примиря съ това, защото вие сте харчили така и така, или иначе.“ Искането, съ други думи, на кредита отъ 440.000 л. показва, че Министерството на желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ, специално Дирекцията на постройкитѣ, не е била изучила доста основно работата, която тя се е нагърбила да извърши за смѣтка на главното прѣдприятие. Да-ли всичкитѣ въпроси сѣ така се изучаватъ отъ тази дирекция или не, това вие знаете, г. г. народни прѣдставители; но този случай ме кара да ви обърна вниманието, че въ Дирекцията на постройкитѣ този въпросъ не е изученъ основно, или не е изученъ доста добъръ. Когато ние разисквахме въ комисията по оня кредитъ отъ 560.000 л., г. министърътъ на желѣзницитѣ бѣше тѣй добъръ да командирова одного отъ чиновникитѣ, защото директорътъ билъ ималъ друга работа; чиновникътъ, инженерътъ, дойде тукъ съ още одного и донесе смѣтките; ние, членоветѣ на комисията питахме: „Ще може ли сѣ тия пари да се доизкара линията?“ Отговорътъ бѣше утвърдителенъ. Азъ повдигнахъ слѣдующия въпросъ: „Г. г. прѣдприемачитѣ въ своитѣ оплаквания, за да искатъ нѣкаква административна комисия да имъ гледа смѣтките, казватъ, че поради повишението цѣната на работницитѣ, работната сила се била повишила, и вслѣдствие на това тѣ не могли да устоятъ на своитѣ задължения за сѣщитѣ суми, за които сѣ се задължили да извършатъ прѣдприятието“. Техницитѣ инженери,

които сѣ харчили пари въ прѣдшествующитѣ два мѣсеца за смѣтка на прѣдприятието, отговориха, че по смѣтките, които се даватъ споредъ поемнитѣ условия и по размѣра, който се отпуска за изплащане на тѣзи работи, доказало се е, че и при сегашната скѣпотия на работната сила, пакъ може да се изпълнятъ работитѣ съ тази сума. Слѣдователно, техницитѣ считаха, че съ тѣзи 560.000 л. широко ще може да се посрѣднатъ тия нужди. Сега ни се казва, че вслѣдствие на дъждоветѣ това не стана. Доколкото помня, тия дъждове станаха покъсно. Но, ако, г. г. народни прѣдставители, ние правимъ желѣзници и харчимъ хиляди, та, когато дойдатъ дъждоветѣ да ги измиятъ, какви изучавания правимъ и какви желѣзници строимъ? Само прѣзъ лѣтото ли да си служимъ съ тѣхъ, а не и за прѣзъ есенята? Ако е само за прѣзъ лѣтото, трѣбва да правимъ други желѣзници за прѣзъ зимата, други за прѣзъ есенята, па и за пролѣтъта да имаме особени желѣзници. Азъ мисля, че когато се строятъ желѣзници, такива капитални съоръжения, инженеритѣ не трѣбва да се страхуватъ отъ дъждъ, градъ, нито отъ смѣхъ и сълзи; тѣ да си вършатъ работата, като хора техници, на занаята, и да я вършатъ тѣй, както имъ прѣдписва тѣхната наука, здраво, солидно, безъ да се влинятъ отъ политически съображения, да-ли ще има свѣрхсмѣтентъ кредитъ или нѣма да има. Искамъ да кажа, г. г. народни прѣдставители, че въ Дирекцията на постройкитѣ този въпросъ, очевидно, не е билъ добъръ изученъ, или, както казахъ миналата есенъ, Дирекцията на постройкитѣ се е нагърбила съ една работа, която не е разбирала, по моето заключение; това, което стана, е едно доказателство, че не е разбирала отъ работата, съ която се е нагърбила. И като не е разбирала отъ работата, съ която се е нагърбила, не само вкарва народното прѣдставителство въ такива противорѣчиви работи, да издава рѣшения за отпускане на такива суми, но азъ не виждамъ края на това отпускане тѣзи пари? Не на дружеството, тѣзи суми можемъ да отпускане суми, и слѣдъ насъ, които дойдатъ, сѣ ще отпускатъ суми, но, края кждѣ ще бѣде, не знамъ.

Ето защо, г. г. народни прѣдставители, азъ и въ тоя случай ще ви помоля да се съгласите, г. министърътъ да оттегли прѣдложението, да го внесе въ форма на законъ, да даде мотиви достатъчно основателни, за да можемъ да се убѣдимъ и ние, че това, което се иска, е дѣйствително нужно; не само да ги платимъ паритѣ, защото сѣ похарчени, както казва г. Поповъ, но защото има нужда да ги платимъ, тѣй като не мисля, че трѣбва да плащаме всѣка похарчена отъ министритѣ пара.

Х. Поповъ: Това каза г. Тончевъ.

Н. Константиновъ: Сбъркахъ. Да, г. Тончевъ. Който и да е Г. г. народни прѣдставители, ако г. министърътъ не се съгласи, вие, за честта на Народното събрание, трѣбва да се съгласите съ мене да отхвърлите това прѣдложение. (Нѣкой отъ болшинството ржкоплѣскалъ)

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Тѣй като никой не иска думата обявявамъ дебатитѣ за прѣкратени. Има думата г. министърътъ на желѣзницитѣ.

Министъръ А. Франгя: Г. г. народни прѣдставители! Министърътъ на желѣзницитѣ, онзи година, когато искаше отъ Народното събрание кредитъ за свършване на линията, искаше го не като пророкъ, не че знаеше да каже, че туй стига или не стига, защото имаме да се боримъ съ срутвания на 40.000 куб. м. земя. Г. Константиновъ, когато говори, че хората не знаятъ какво вършатъ, че трѣбва да

имаме линии за зимѣ и за лѣтѣ, забравя, че, даже, за поддържането на такава балканска линия, другади се харчат милиони. Вие знаете, че по линията София—Романъ и досега падат скали и се харчи за нея, а, ако вземете моя бюджетъ, ще видите колко хиляди франка даваме за поддържането ѝ. Когато се правѣха негативнитѣ ситуации, тѣй се титулуваха, когато инженеритѣ казваха, че тѣзи 560.000 л. ще стигнатъ за довършване на линията, нѣмаха прѣдъ видѣ, че ще имаме най-напрѣдъ срутвания и послѣ дѣждове 2½ мѣсеца, които причиниха не само тукъ срутвания на 40.000 куб. м. прѣстъ, но въ Швейцария на единъ милионъ кубически метра камъни и прѣстъ, които имъ струватъ милиони. И въ Швейцария не се намѣри никой, като г. Константинова, да каже: „Вие какви линии строите, за лѣтното или за зимно врѣме?“ Г. Константиновъ, като строи къща, не знае да ли утрѣ нѣма да има землетресение и да се срути; макаръ да е вземалъ грижата да наеме инженери. Можемъ ли да му кажемъ: „Г. Константиновъ, Вие за лѣтѣ ли строите или за зимѣ?“ Тѣ сж непрѣдвидени работи. Когато г. Константиновъ, единъ добъръ стопанинъ и бившъ министъръ, като подгравка ви дава такива софизми, азъ на такива не мога да отговарямъ, оставамъ вие да му отговорите.

Критикува инженеритѣ. Г. Константиновъ трѣбва да направи трудъ да отиде и да види тази линия; тогава той ще каже, че туй е единъ подвигъ на българскитѣ инженери. И който е минавалъ прѣзъ Семе-ринската, Сентотарската линии, когато мине по тази линия, която се критикува, ще види, че тия инженери сж направили, наистина, единъ подвигъ, и то зимно врѣме. Мобилизирахме работницитѣ и не ги оставихме да си отидатъ, защото, ако бѣхме ги оставили да си отидатъ, тази линия и въ двѣ години не можеше да се направи, защото, когато имате срутвания отъ 40.000 куб. м. прѣстъ и камъни, когато имате дѣждове отъ два мѣсеца, трѣбва да почнете да правите линията почти отново, а всичко туй се спѣси. Какъ не прѣдвидѣхте, казва г. Константиновъ, че тази работа ще стане; казахте ни, че ще бѣде свѣршена. Азъ казахъ, че, ако врѣмето позволява, ако нѣма такива страшни, грозни нѣща, каквито имаме миналата година, то се знае, че линията съ 560.000 л. щѣше да се свѣрши, и азъ казахъ тогава, че е похубаво да дадемъ тия пари, вмѣсто да губимъ лихвитѣ на 20 милиона лева, още повече, че щѣхме да имаме мобилизация, както сега ще имаме демобилизация. Линията е свѣршена на 13 мартъ и по нея минаватъ голѣми транспорти. Не е инотюрирана, защото Негово Величество самъ иска да отиде да види тая чудесна линия направена отъ български инженери, български капиталисти и прѣдприемачи. Днесъ-заднесъ прѣзъ тази линия минаватъ транспорти и утрѣ, при демобилизация, ще принесе такива услуги на България, че ще спечелимъ не 440.000, а четири милиона лева; ще скъсимъ пътя съ 450 км. прѣзъ Търново—Сейменъ—Стара-Загора—София и ще можемъ всички транспорти и войски да прѣкараме прѣзъ тамъ. Ето защо азъ се мъчихъ, мъчи се и правителството; азъ самъ ходихъ 4—5 пѣти на Бжзовецъ, на една височина 1.200 м., да видя линията. Е добръ, свѣршихме я и вмѣсто да ни се признае това, казва ни се: „Какво свѣршихте, каква линия направихте?“ Азъ мисля, че една мъничка похвала трѣбва да се каже за тия инженери, които дадоха двѣ жертви: инженеръ Манчевъ получи пневмония и оуди денъ го закопахме; инженеръ Остерзенеръ тамъ го закопахме. И подиръ тия жертви да казватъ: какво направихте? Желателно е г. Константиновъ да бѣде инженеръ да направи тази линия, на която утрѣ, като дойдатъ европейски инженери, ще се чува. Тази пророчута юморка я нѣма никъди.

Н. Константиновъ: Когато ще бѣда инженеръ, Вие нѣма да бѣдете министъръ.

Министъръ А. Франгя: Съ приказки министъръ не се става — защото този столъ има трѣтница — а съ работа. (Смѣхъ)

Искате ли три четения или шестъ четения, готовъ съмъ да приема всичко, защото съмъ готовъ да дамъ обяснения. Онуй, което се взема, не отива да се харчи и пилѣе, но да се направи нѣщо полезно, нѣщо, което ще допринесе голѣма полза и на търговията и на демобилизацията, която ще имаме. Искате три четения, искате да ви дамъ всички обяснения, ще ви ги дамъ — оставамъ на васъ да рѣшите. Азъ помислихъ, понеже вие сте повикали съ този проектъ да одобрите едно рѣшение на Министерския съвѣтъ, който рѣши това нѣщо подиръ всички дадени обяснения, само съ едно четене да мине. Какво ще направите? Ще одобрите едно постановление на Министерския съвѣтъ подъ № 8. Но Народното събрание желае да мине на три четения, да стане законъ, готовъ съмъ да приема това, направете го законъ, както искате. Ще видите, че утрѣ ще ми дадете пълно право. Та, азъ оставамъ на васъ, както желаете, да гласувате: или като рѣшение за одобрение едно постановление на Министерския съвѣтъ, или, ако искате да бѣде законопроектъ, да го направите на три четения. И който желае отсега обяснения, мога да му кажа, че всички актове сж налице, тѣ сж ноторни. Г. Константиновъ, понеже каза, че ще стане инженеръ, ако ги иска, нека вика експерти хора, за да види какво сме направили прѣзъ цѣлата тази зима.

Н. Константиновъ: Азъ нѣма какво да искамъ. Народното събрание може да назначи анкета и да види какво сте правили. Това право ни дава конституцията. Не се адресувате къмъ мене, Народното събрание е прѣдъ васъ. Имайте почитание къмъ мене.

Министъръ А. Франгя: Най-голѣмото почитание имамъ къмъ Васъ. Ако г. Константиновъ иска обяснения, готовъ съмъ да ги дамъ. Ако има нѣкой да се обижда, това съмъ азъ, защото г. Константиновъ бѣше, който каза, че ако той стане инженеръ, азъ нѣма да стана министъръ. Това сж приказки, съ които се губи врѣмето на народното прѣдставителство и на насъ, да си приказваме само. Тѣ сж приказки, които могатъ да се говорятъ въ кафенетата, а не въ Народното събрание. Туй е обида за мене, а не за Васъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Г. Мушановъ зададе нѣкои въпроси, на които трѣбва да отговорите. Той каза, че отъ тия пари се плащало на нѣкои чиновници и на управителния съвѣтъ на дружеството.

Министъръ А. Франгя: Паритѣ, които се харчатъ, се харчатъ за смѣтка на прѣдприятието, а не се харчатъ, за да се даватъ на нѣкой управителенъ съвѣтъ. Ние плащаме за работа и работници. Колкото за кантинитѣ, не само пари, но и брашно сме возили на работницитѣ. Всички тия ситуации сж въ министерството и може да видите какъ сж вършени. Дѣто ще рече, паритѣ, които вие сте гласували и тѣзи 440.000 л., които се даватъ съ постановлението на Министерския съвѣтъ, се харчатъ за смѣтка на прѣдприятието, и то за работа извършена и за материали купени. А колкото за заплати на нѣкакъвъ административенъ съвѣтъ, такива работи нѣма.

Ето какво искахъ да ви кажа.

П. Парпановъ: Защо сж давали тия свѣдѣния отъ единъ Вапъ чиновникъ?

Прѣдседателствуващъ Г. Згуревъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдсѣатели! Направиха се нѣколко възражения по приемането на това прѣдложение, по което ще ми позволите да кажа нѣколко думи.

Първиятъ въпросъ, който се възбуди отъ принципаленъ характеръ е, да-ли това прѣдложение трѣбва да мине на три четения, или трѣбва да мине само съ едно рѣшеніе на едно четене. Този въпросъ се разрѣшава отъ правилника тъй, както говориха г. Мушановъ и г. Тончевъ, именно, че това прѣдложение понеже съставлява искане на свѣрхсмѣтенъ кредитъ отъ 440.000 л., трѣбва да мине на три четения, както минаватъ всички искания на кредити, поне отъ врѣмето, откогато азъ съмъ министъръ на финанситѣ — на три четения. Азъ считамъ, че въ същностъ и бюджетътъ минава на три четения, защото имаме общи дебати, за които много пати съмъ казвалъ, че сѣ дебати по първото четене на бюджета, принципиалното му приемане или не; второто четене, когато комиситѣ докладватъ бюджетитѣ единъ по единъ, и трето четене, когато се прочете най-послѣ общиятъ билансъ на приходитѣ и разходитѣ, тъй наречениятъ въ Франция loi de finance — законъ за бюджета, който и у насъ е установенъ отъ нѣколко години насамъ и който съдържа въ първия членъ приходитѣ, въ втория членъ разходитѣ и въ други членове нѣкои специални постановления, ако има нужда таква да се гласуватъ. Тѣй че, извънредниятъ бюджетъ и бюджетътъ на фондоветѣ, и всѣко искане на кредитъ — откогато съмъ министъръ на финанситѣ поддържамъ неизмѣнно това — трѣбва да минава на три четения, макаръ че нашата практика въ миналото е била различна — много пати сѣ гласували свѣрхсмѣтни кредити на едно четене. Така че въ случая искането за кредитъ, макаръ да е наречено прѣдложение, ще трѣбва да мине на три четения, ще отиде въ комисията и слѣдъ това ще се чете на второ четене. Слѣдователно, този въпросъ е изчерпанъ.

Другъ единъ въпросъ се възбуди отъ уважаемия пловдивски народенъ прѣдсѣателъ г. Поповъ, който каза, че министърътъ на желѣзницитѣ принадлежи на една партия, която винаги е била противъ свѣрхсмѣтнитѣ кредити и трѣбваше да бѣде по-внимателенъ — разбирамъ и той, и азъ, и всички да бѣдемъ по-внимателни — да не създаваме свѣрхсмѣтни кредити и да гледаме да бѣдатъ, колкото се може по-малко. И въ това съмъ съгласенъ, че е тъй и тѣй трѣбва да бѣде; тѣй сме общавали и тѣй трѣбва да правимъ. Но, г. г. народни прѣдсѣатели, въпрѣки желанието на всички правителства да се избѣгне гласуването на свѣрхсмѣтни кредити, има случаи, които не зависятъ отъ добрата воля на правителството и които налагатъ свѣрхсмѣтнитѣ кредити — затуй законътъ ги допушта — не може безъ тѣхъ. Всякийтъ въпросъ е, когато правителството съставя обикновения бюджетъ, общия бюджетъ, главния бюджетъ, да бѣде добросовѣстно и съзнателно, да не изпуска, да не изключва нѣкои нужди, които знае, и послѣ съ извънредни кредити или по рѣшеніе на Министерския свѣтъ да гледа да ги удовлетвори, а да вписва въ бюджета всичко, което човѣшкиятъ умъ може да прѣдвиди, че ще бѣде нужно прѣзъ годината. Подиръ това, ако се случи нѣщо, което не е могло да бѣде прѣдвидено по врѣме на съставянето на бюджета, всѣки министъръ ще бѣде извиненъ, че не е могълъ да прѣдвиди онова, което на хората не е дадено да прѣдвиждатъ. Така напр., ние имаме случаи въ миналото да се гласува бюджетътъ днесъ и на утрѣшния день да ни прѣдставятъ искания за свѣрхсмѣтни кредити отъ 3 до 15 милиона лева. Питаме съ право: „Щомъ сте

имали за 15 милиона лева нужди, подобни на оная, които сте вписали въ бюджета, защо не ги казахте оная день?“

Д-ръ Н. Генадиевъ: Миналата година бѣше тъй.

Министъръ Т. Теодоровъ: Такива случаи не е имало миналата година.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Да, да. Подиръ закриването на сесията 6.250.000 л. свѣрхсмѣтенъ кредитъ се гласува за Министерството на желѣзницитѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Грѣшите. Ще ми кажете кой е случай, и азъ ще ви отговоря, тогава.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Не грѣша.

Министъръ Т. Теодоровъ: Такива случаи у насъ нѣма.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Ба, ба!

Министъръ Т. Теодоровъ: Имаме кредити по Министерството на желѣзницитѣ, но тѣ сѣ свършено отдѣлни, това е извънредниятъ бюджетъ, който се удовлетворява отъ заеми и нѣма нищо общо съ обикновения бюджетъ. Сега въ случая се искатъ 440.000 л. Защо се искатъ тия 440.000 л.? Защото една желѣзница, която е била отдадена на търгъ и поета да бѣде построена за 20 и толкова милиона лева à forfait, оказва се въ края на крайщата, че не може да бѣде построена съ тази сума. Министърътъ на финанситѣ и Народното събрание сѣ прѣдвидѣли кредитъ, колкото е нужно по контракта — 20 милиона лева напр. Не може да го обвините, че не е прѣдвидѣлъ 23 или 24 милиона повече, отколзото е по контракта за постройката на линията. Той бѣше длъженъ да прѣдвиди кредитъ само толкова, колкото е прѣдвиденъ въ контракта. Но случва се нѣщо, което не зависи отъ министерството, нѣщо, което никой не може да прѣдвиди, а именно, че дружеството, което строи желѣзницата, спира, идва до положение, че не може да довърши линията и казва: „Азъ нѣмамъ пари, не мога, изчерпахъ всички кредити, строихъ до тукъ, повече нѣмамъ; заборяляхъ съ толкова и толкова, заложихъ всичкитѣ си имоти, сега пари не ми даватъ банцитѣ, нашитѣ и чуждитѣ, и не мога по-нататътъ“. Това не е нѣщо, което министърътъ на финанситѣ трѣбваше да прѣдвиди: министърътъ на финанситѣ е длъженъ да прѣдвиди нормалното, че тази желѣзница ще се изкара отъ прѣдприемача. И какво стана тогава? Стала това, че Министерството на желѣзницитѣ прѣдстави въ Народното събрание миналата година състоянието на нѣщата и ви каза, че дружеството ще фалира или е фалирало, прѣстанало е вече да работи или не може да работи. По поемнитѣ условия Министерството на желѣзницитѣ има право да вземе работата по-нататътъ и да строи желѣзницата за смѣтка на дружеството, защото не може да остави единъ нмотъ отъ 22.000.000 л., понеже дружеството е фалирало, да не се строи.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Безъ съмнѣние.

Министъръ Т. Теодоровъ: Но отъ дѣ ще се строи, ако лицата, които строятъ, нѣматъ срѣдства? Очевидно е, че държавата ще строи за тѣхна смѣтка, като отпусне тя нужнитѣ пари и послѣ ще ги вземе отъ гаранцията 10%, ако тя стои пѣла, или отъ другия залогъ, ако такъвъ съществува, или най-послѣ ще продаде имотитѣ на прѣдприемачитѣ, съ които солидарно отговарятъ, за да се удовлетвори

държавата: ако не може да се удовлетвори, ще се постъпи тъй, както се постъпи със всички фалиралите длъжници, с едно само изключение, че държавата не може да ги туря въ затворъ, защото за вземания на държавата не се допуска личното задържане — едно изключение, което се прави въ това отношение. Е добръ, ние изложихме прѣдъ васъ въпроса, че ние имаме право да направимъ това. Но, ако вземемъ да строимъ за тяхна смѣтка, за да бѣде задължителенъ нашия строежъ, ние трѣбва да произведемъ една ликвидация, трѣбва да видимъ какво сж направили, да констатираме за колко сж го направили, за колко е останало да се строи, какъвъ материалъ иматъ, който ще трѣбва да задържимъ и т. н. и слѣдъ това, за да бѣде нашето харчене по-нататъкъ задължително за тяхъ, трѣбва да изкараме работата и да я дадемъ на търгъ изново или по доброволно съгласие. Но за ликвидацията, когато се приема линията споредъ описанието ѝ въ единъ извѣстенъ моментъ, за произвеждане на търга и пр. се изискватъ мѣсеци.

Министъръ А. Франгя: И година.

Министъръ Т. Теодоровъ: Може-би, и година. Ние имаме всичката нужда и интересъ тая линия, доизкарана почти докрай — бѣха останали само нѣколко километра, струва ми се 15, или колко, не знаемъ — частъ по-скоро да я доизкараме, за да използуваме цѣлия капиталъ, който е вложенъ въ нея. И тогава ние намѣрихме едно рѣшение, което не се прѣдвизда отъ поемнитѣ условия и което може да стане само съ съгласието на Народното събрание. Ние казахме на Народното събрание: за да не правимъ опитъ на нѣщата, които се намѣрватъ изкарани или на изкаране, да не правимъ ликвидация сега, да не произвеждаме изново търгъ и това нѣщо да го оспорватъ прѣдприемачитѣ подирѣ, ако иска да приеме слѣдущето рѣшение: да прибѣгнемъ къмъ единъ особенъ способъ за доизкаране на работата, който се налага въ случая, а именно ние, държавата, да започнемъ да разходваме, да даваме пари за доизкарването, а тѣ, прѣдприемачитѣ, да бждатъ, тъй да кажа, нови прѣдприемачи, на нови начала, за да не могатъ подирѣ да оспорватъ правилността на разходитѣ, да не могатъ да кажатъ сетнѣ: „Вие водихте за наша смѣтка една неразумна постройка, вие строите днесъ такова нѣщо, че утрѣ се събѣра — както каза г. Константиновъ — вие сключихте контрактъ очевидно неблагоприятенъ за насъ“. И затова ние рѣшихме да оставимъ тѣ да ръководятъ работата, а ние, както въ първия случай, тъй и сега, ще трѣбва да плащаме паритѣ, защото отъ вънъ другъ нѣма да дойде — щомъ тѣ не сж въ състояние да плащатъ, ние трѣбва да плащаме за тяхна смѣтка. И тогава Народното събрание намѣри, че е възможно да се направи това нѣщо и че то ще бѣде по-разумно. Но, за да стане това, понеже то не е прѣдвидено въ поемнитѣ условия, изисква се прѣдварително отъ дружеството да даде заявление, че приема подобенъ родъ ликвидация и счита, че сумата, която ще харчи държавата, ще бѣде за негова смѣтка и сетнѣ то ще я плаща. Щомъ имаме тази декларация, ние внесохме прѣдложение въ Народното събрание и то взе рѣшение. Това е смисълътъ и съдържанието и значението на рѣшението на Народното събрание отъ 29 февруарий 1912 г. Ето какво е било постановлението на Народното събрание — азъ ще прочета само заглавието, отъ което се вижда и диспозитивътъ: (Чете) „Прѣдложение за изплащане на Безименното акционерно дружество за построяване на желѣзнопътната линия Търново—Тръвна—Борушица, ежемѣсечнитѣ ситуации за извършенитѣ работи по линията до окончателното ѝ свършване, безъ да му се изисква допълни-

телна гаранция“. Ще забѣлѣжа, че прѣди вземането на това рѣшение, още отъ нашитѣ прѣдшественици бѣше взето едно рѣшение благоприятно за дружеството, за да му се помогне, състояще се въ това, че сумитѣ, които трѣбваше да се задържатъ за 10% гаранция, да не му се задържатъ, а да му се отпускатъ въ пари, а тъй то да дава гаранция за тѣзи суми, та по този начинъ да му се дадатъ готови пари, защото съ гаранции не може да строи, за да изкара линията. А то не може да я изкара и тогава стана нужда съ това рѣшение на Народното събрание — държавата да плаща, безъ да иска нови нѣкакви гаранции, защото, казахъ, тѣзи хора ни заявиха: „Не можемъ да даваме гаранции“. Щомъ това се рѣши по принципъ, държавата имаше право да плаща, до свършване на прѣдприятието, сумитѣ, които ще бждатъ нужни, безъ да иска нѣкаква гаранция — nota bene не отъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ за нуждитѣ на държавата, а отъ единъ кредитъ за смѣтка на едно дружество, като-че-ли единъ кредитъ, който се дава на заемъ на това дружество, съ намѣрение да се вземе назадъ пакъ. Ето смисълътъ на това рѣшение. Ние трѣбваше само да кажемъ на Народното събрание каква е приблизителната сума, която ще бѣде потребна да се изкари, докато прѣдприятието се свърши. По него врѣме ние прѣдположихме, че тази сума — по изчисленията на нашитѣ инженери — ще бѣде 560.000 л., и това бѣше свѣршено добросъзнатно. Инженеритѣ, по него врѣме, изчисляваха, че останалитѣ работи не ще костватъ повече отъ 560.000 л. и ние гласувахме тази сума. Обаче какво излѣзе? Излѣзе, че въ единъ моментъ, когато Народното събрание не засѣдаваше — това бѣ къмъ края на мѣсець януарий — паритѣ се похарчиха, но линията остана недоизкарана. И, ще ви кажа, когато Министерскиятъ свѣтъ отпусна тѣзи 440.000 л., сѣ мислѣше, че, може-би, нѣма да се похарчатъ всичкитѣ.

Министъръ А. Франгя: Нѣма.

Министъръ Т. Теодоровъ: И сега г. Франгя ме увѣрява, че тѣ нѣма да се похарчатъ. Но понеже не се знаеше колко пари точно ще стигнатъ и понеже имаше нѣколко срутвания — линията е въ единъ теренъ много мъчителъ — Министерскиятъ свѣтъ отпусна единъ кредитъ отъ 440.000 л. подъ условие, че ще се иска одобрението на този кредитъ отъ Народното събрание.

А имаше ли право Министерскиятъ свѣтъ да отпусне този кредитъ на прѣдприятието? Очевидно е, че имаше, защото знаеше рѣшението на Народното събрание, което прие по начало да се доизкара линията докрай по този начинъ, съ срдства на държавата, и ако той не отпуснѣше сумата, щѣше, тъй да се каже, да не се съобрази съ рѣшението на Народното събрание. Линията трѣбваше да се свърши и именно по този начинъ, по който държавата дава сумитѣ — малко важи, че Народното събрание тогава, като е мислѣло, че 560.000 л. ще стигнатъ, е отпуснало само толкова. Принциплътъ е приетъ. А щомъ принципътъ е приетъ, отпусането на една сума отъ Министерския свѣтъ, до свикане на Народното събрание, бѣше свѣршено правомѣрно, подъ едно условие, ако то оправдае, че има нужда отъ тѣзи пари. Е добръ, нуждата ще бѣде оправдана. Ние отпускахме този кредитъ подъ условие, ако тази сума бѣде оправдана. И на кого отпускахме тѣзи пари? Не на дружеството, тѣзи суми ние не ги даваме за да плащатъ заплати на административния свѣтъ или да се купуватъ къщи или да правятъ лични свои разходи. Специаленъ счетоводителъ на държавата е натоваренъ съ плащане направо на работницитѣ, съ плащане на доставчикитѣ и на работата. Сега, между тѣзи плащания ще

има плащания и на чиновници, напр. на инженери. Но да-ли сж станали злоупотребления, да-ли сж дадени заплати на административния съвѣтъ, азъ лично, като министъръ на финансите, не мога да зная. Обаче, ако сж станали такива неправилности, както г. Константиновъ допуска, тѣ сж извършени отъ счетоводителя — защото той не може да плаща на членоветъ на управителния съвѣтъ — и той ще отговаря.

Министъръ А. Франгя: Нѣма подобно нѣщо.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. министъръ Франгя казва, че нѣма подобно нѣщо. Но възможно е да е плащано на нѣкои чиновници на дружеството, които сж съ заплати и това плащане да е прието като заплатата на членоветъ на управителния съвѣтъ.

Ето какъ стои работата. Тѣзи пари сж отпуснати подъ условие да бждатъ одобрени отъ Народното събрание. Ние разчитаме, че Народното събрание ще одобри тази сума, защото знаемъ, че то призна единъ пътъ нуждата да се изкара тази линия по-скоро и защото, нека добавя, съ тази линия ние разчитаме да възвърнемъ нашитъ войски по домоветъ. Вие, г. г. народни прѣдставители, знаете, че по-рано нашитъ войници отъ Шуменъ, Разградъ и Русе, тѣзи, които съставляваха третата армия, минаха Балкана прѣпъ, за да отидатъ по-скоро на границата, и прѣди да отидатъ на нашата граница, извървѣха 300 км. пѣши, като прѣминаха два балкана. Е добръ, ако тази линия бжде готова, като оставимъ настрана другитъ нужди и другитъ ползи, които ще имаме слѣдъ изкарването ѝ частъ по-скоро, ще можемъ поне сега върна нашитъ войници по желѣзница, да не се измъчватъ на връщане тѣй, както се измъчваха на отиване. И ние направихме всичко, даже подъ ристъ да плащаме на работниците по-скоро, пакъ за смѣтка на дружеството, за да може тя да се изкара частъ по-скоро.

Е добръ, при тѣзи условия азъ мисля, че почитаемото Народно събрание нѣма защо да се възмущава, нѣма защо да обвинява и критикува правителството изобщо и Министерството на желѣзницитъ, защото въ случая то имаше да изпълни длъжъ си и да даде срѣдства да се изкара тази линия частъ по-скоро. И за щастие, днесъ, когато искаме оправданието на този кредитъ, не оправдание, а разрѣшение — той ще се оправдае отъ разходитъ — ние имаме вече тази линия съвършено изкарана и готова за експлоатация. Не гарантираме, че, както сега се експлоатира, тѣй ще бжде и занаяпрѣдъ — не е извършена сега само формалността за нейното иногюриране, но тя сега работи и прѣнася вече всичко, каквото е нужно, и остава да се изпълни само тази церемония — не гарантираме, че може, слѣдъ като се доизкара тази линия, да не станатъ пакъ срутвания и да не стане пакъ нужда да се харчатъ пари, не вече за доизкарването на линията, но, както се каза, и за поддържането, защото прѣдприятието по контракта е не само длъжно да изкара линията, но извѣстно врѣме и да я поддържа.

Х. Поповъ: Защо нѣма специализация на тази сума?

Министъръ Т. Теодоровъ: Специализация не може да има, г. Поповъ, защото първоначално отпуснатиятъ кредитъ е билъ изцѣло 22.000.000 л., напр. за постройката на еди-коя си линия и всѣка година въ извънредния бюджетъ на държавата е вписвана съответна сума изобщо за постройката на тази линия. Кредитътъ е изчерпанъ и както по-напрѣдъ е билъ вписванъ изцѣло специаленъ кредитъ по 5, 6 и 8 милиона лева годишно за постройката, така и сега

трѣбваше да се отпуснатъ още за сжщата постройка. И тѣзи пари ще бждатъ оправдани.

Х. Поповъ: Сега говорите, че тѣ могатъ да послужатъ и за поддържане. Отъ една страна се искатъ пари за постройка, а отъ друга — и за поддържане. Защо да не се опрѣдѣли, че тѣзи пари сж за това и това — едни за поддържане, други за друго?

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ казахъ, че тази сума се отпусна отъ Министерския съвѣтъ — и сега се иска само одобрението ѝ отъ Народното събрание — за доизкарване на линията, защото тѣй е рѣшението на Народното събрание отъ 29 февруарий 1912 г. — „до окончателното ѝ свършване“, не е за поддържане. Тя е само за свършването на линията. И тази сума, която се отнася до постройката, ще бжде изхарчена, но не е за чудене, че утрѣ — за да не ни укоряватъ защо правителството прѣдвизжда 440.000 л., които може да артисатъ или недостигнатъ — сжщиятъ министъръ може да се яви подиръ изкарването на линията, която сега е вече изкарана, да ви поиска друга сума за поддържането на линията. Но тя ще бжде вече друга сума и вие не можете да кажете, защо не е била прѣдвидена сума за поддържането. Но сега съ този въпросъ не се занимаваме.

Та, азъ мисля, че колкото нѣкои и да искатъ да се придирватъ въ дѣйствиата на правителството, въ случая не може да намѣрятъ нищо за укоръ. Злото е тамъ, че господата, които сж се заели съ постройката на тази линия, не сж си направили добръ смѣтката или пъкъ смѣтката имъ бѣ развалена отъ събитията, отъ обстоятелствата, които докараха извѣстно засѣхване. Тѣзи хора нѣматъ голѣми срѣдства, да извадатъ отъ джобоветъ своитъ милиони, за да доизкаратъ линията, и фалтираха. Въ такъвъ случай, за една линия, при извънредно мъженъ теренъ, какъвто се случва нарѣдко даже изъ Европа, както каза г. министърътъ на желѣзницитъ, въ формата на една осморка отъ южната страна на Балкана, защото иначе не можеше да се построи, едно мъчно прѣдприятие отъ техническа гледна точка, въ което рискътъ е винаги голѣмъ и неизвѣстностъ сжществувала, държавата не можеше да знае колко ще ѝ коштува доизкарването. Сжщо така и случайнитъ срутвания, засипвания и акциденти отъ всѣкакъвъ видъ, сж най-много при постройките въ такъвъ теренъ. Тамъ е лошото. И ако искате да критикувате, можете да критикувате защо тамъ сме започнали да строимъ линията, или защо тѣзи хора не сж си направили добръ смѣтката.

Д. Ганчевъ: Тѣ сж си направили смѣтката, а държавнитъ инженери не сж я направили: прѣдвизждатъ мостъ за 25 хиляди лева, а послѣ го правятъ за 100 хиляди лева; прѣдвизждатъ изкопаване на прѣстени работи много по-малко, а сѣтѣ излизатъ десетъ пъти повече и т. н.

Министъръ Т. Теодоровъ: Това е единъ много важенъ фактъ, за който мнозина говорятъ, безъ да го разбиратъ. Инженеритъ, когато правятъ изчисления по постройката на една линия, никога не правятъ детайлни, подробни и точни изчисления, а правятъ приблизителни, само за държавата, за да може тя да опрѣдѣли приблизителната стойностъ на прѣдприятието и да знае какъвъ залогъ ще иска. Някой прѣдприемачъ нѣма право да отиде да вземе изчисленията, направени отъ Дирекцията на желѣзницитъ, и върху тѣхъ да базира своитъ смѣтки, които взема участие въ посмането на таква прѣдприятие, самъ трѣбва да има технически персоналъ, самъ

да си направи изчисленията и самъ да си направи сметката. Ако такъвъ прѣдприемачъ отиде и се довърва на нашитѣ инженери, които правятъ приблизителни изчисления и които правятъ не проектъ за постройка на желѣзница, а *avant-projet* — тъй го наричатъ — нека се сърди на себе си за довѣрието, което е ималъ къмъ инженеритѣ, а не на тѣзи инженери, защото самитѣ инженери не гарантиратъ още точността на цифритѣ, които иматъ на разположение, защото началството имъ не иска отъ тѣхъ проектъ за окончателната постройка, а само изчисления, които сж за *avant-projet*. Вамъ ви даватъ да четете *avant-projet* то. И за държавата това стига при тази форма на отдаване на търгъ. Държавата иска приблизително да знае колко пари ще трѣбватъ, за да построи линията, дали 25 или 40 милиона лева, какъвъ трѣбва да бѣде приблизителниятъ залогъ, който трѣбва да се постави въ поемнитѣ условия и какви ще бѣдатъ работитѣ отъ различнитѣ категории приблизителнитѣ работи, за да може да опрѣдѣли цѣнитѣ, по които тѣзи работи ще се плащатъ въ авансъ и колко да дава въ авансъ. Само заради туй се прави; оттамъ нататкъ не гарантира за точността на тѣзи изчисления, не гарантира даже за направлението на линията, а само си запазва правото да я измѣни, ако обстоятелствата наложатъ и дава право дори и на самия прѣдприемачъ да прѣдлага това промѣнение, ако администрацията го одобри и т. н. Тѣй че, недѣйте иска да стоварите отговорността другадѣ. Ако има нѣщо за укоръ било въ подкѣпването на тази линия, било въ пропадането на прѣдприемачитѣ, или рискътъ на който сж изложени паритѣ, които ние сега ще дадемъ и даваме и, може-би, не ще можемъ събра отъ прѣдприемачитѣ, то най-малко има отговорностъ за това дневното правителство. То се намѣрва прѣдъ единъ свършенъ фактъ, независимъ отъ неговата воля и създаденъ не по неговата отговорностъ. То се намѣрва прѣдъ дилемата или да изостави всичко това да пропадне, или да го доизкара, да излѣзе отъ него нѣщо полезно за държавата, и трѣбваше да измѣни онова рѣшение, което е най-малко вѣрно за страната. Но че то ще бѣде вѣрно, съгласенъ съмъ съ васъ; че държавата ще загуби отъ тѣзи пари — пакъ съмъ съгласенъ; но че и онѣзи хора ще загубятъ, ще се опропастятъ — и това сжщо така е вѣрно. Но ние не помагаме на нѣкакъвъ прѣдприемачъ, а помагаме на България, за да ѝ спасимъ капиталитѣ отъ загиване.

Ето какво е положението. И при тѣзи разяснения, азъ мисля, че нѣма нищо по-разумно и по-умѣстно да гласувате прѣдложенияето и да се отпусне кредитътъ, който е вече ангажиранъ, отъ който една частъ е изразходвана и за който ще има надлежното оправдание прѣдъ Сметната палата. То трѣбва да се приеме на първо четене; въ комисията могатъ да се направятъ допълнения и споредъ мене може да се промѣни въ комисията малко редакцията на това рѣшение.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. министърътъ на желѣзницитѣ

Министъръ А. Франгя: За успокоение съвѣстата на единъ народенъ прѣдставителъ, който повдигна въпроса за *avant-projet* на линията, ще му кажа едно, което е вѣрно и което всѣки отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, вѣрвамъ, че знае и трѣбва да знае. Когато опрѣдѣлятъ девизната конкурентна стойност, когато опрѣдѣлятъ стойността въобще, понеже това става съ малонаддаване, конкурентната стойностъ играе винаги роля. Напр. инженеритѣ казватъ: линията, едн-коя-си, струва 15 милиона лева, а тѣ идатъ, конкуриратъ само — за 11 милиона лева я вземаме. Какъ можете да я вземете за толкова,

когато този, който е извършилъ плана, казва, че струва 15 милиона лева? Поскѣпнала е. Отъ какво е поскѣпнала? Поскѣпнала е отъ девизната или отъ конкурентната стойностъ. Дѣто ще рече, когато се дава на търгъ една линия, идатъ и правятъ конкуренция на малонаддаване, безъ да изучаватъ линията.

Д. Ганчевъ: Г. министре, желаете ли да говоримъ на тая тема? Азъ съмъ готовъ.

Обаждатъ се отъ болшинството: Нѣма нужда, нека се гласува.

Д. Ганчевъ: Азъ съмъ въ положение да докажа, че това е тъкмо обратното. Ние съсинахме всички прѣдприемачи тукъ.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Г-да, ще пристѣпимъ къмъ гласуване. Има прѣдложение отъ нѣкои народни прѣдставители, щото туй прѣдложение за одобрение да се приеме на три четения. Ще положимъ най-напрѣдъ на гласуване приема ли Събранието, щото това разглеждане да стане на три четения. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Събранието приема.

Тогава ще моля, слѣдъ тѣзи дебати да се пристѣпимъ къмъ гласуване на първото четене. Които сж съгласни да се приеме одобрението на VIII-то постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ заседание му отъ 5 януарий т. г., за отпусане отъ държавата допълнителенъ кредитъ отъ 440.000 л. за продължение строенето на желѣзнопътната линия Търново—Тръвна—Ворушица, на първо четене и да се корегира въ комисията, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Събранието приема.

Прѣминаваме къмъ слѣдующата точка отъ дневния редъ: Разглеждане прѣдложенияето за одобрение на X-то, VII-то, V-то и VI-то постановления на Министерския съвѣтъ, взети въ заседанията му, респективно, отъ 28 януарий, 17 май, 12 юний и 24 юлий 1912 г., за изплащането ситуациитѣ на главното прѣдприятие за построяването на желѣзнопътната линия „Ворушица—Тулово—Стара-Загора“.

Моля г. секретаря да прочете това прѣдложение.

Секретаръ М. Гайдовъ: (Чете)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ рѣшението за одобрение X, VII, V и VI-то постановления на Министерския съвѣтъ, взети въ заседанията му, респективно, отъ 28 януарий, 17 май, 12 юний и 24 юлий 1912 г., за изплащането ситуациитѣ на главното прѣдприятие за построяването на желѣзнопътната линия „Ворушица—Тулово—Стара-Загора“ до изчерпването сумата à forfait, слѣдъ което сумитѣ за ситуациитѣ да се взематъ отъ одѣржания фондъ 10% за гаранция, и изплащатъ отъ счетоводителя на Дирекцията за постройкитѣ направо на работницитѣ, чиновницитѣ, подпрѣдприемачитѣ и доставчицитѣ на главното прѣдприятие.

„Г. г. народни прѣдставители,

„За да не се спиратъ работитѣ по построяването на желѣзнопътната линия „Ворушица—Тулово—Стара-Загора“, която линия, както ви е извѣстно, е открита вече въ експлоатация, Министерскиятъ съвѣтъ, вслѣдствие молбата на главното прѣдприятие и съгласно изказаното отъ техническата комисия мнѣние, одобри чрѣзъ постановления № № X, VII, V и VI,

взети въ заседанията му отъ 28 януарий, 17 май, 12 юний и 24 юлий изтеклата година, щото изплащането врѣмненитѣ ситуации — за извършенитѣ работи по линията да продължи до изчерпването сумата à forfait, слѣдъ което сумитѣ, нужни за изплащанията, да се взематъ отъ фонда 10% за гаранция и изплащатъ направо на работницитѣ, подпрѣдприемачитѣ, чиновницитѣ и доставчицитѣ на главното прѣдприятие отъ счетоводителя на Главната дирекция за постройкитѣ.

„Благодарение на даденото, чрѣзъ споменатитѣ по-горѣ постановления на Министерския съвѣтъ, улеснение на главното прѣдприятие за своеврѣмненото изплащане на извършенитѣ работи, прѣдметната линия Борушица—Тулово—Стара-Загора можа да се довърши до края на изтеклата година и прѣдаде на експлоатация въ началото на настоящата и то безъ съ това си дѣйствиe правителството да бѣ поело какъвто и да било рискъ, понеже ненавършената частъ отъ задържания фондъ за гаранция е достатъченъ за посрѣщане на всички възможни евентуалности, които биха могли да се случатъ до срока, прѣдвиденъ за врѣмненното приемане на работитѣ.

„Министъръ на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ:
А. Франгя.

Р ѣ ш е н и е

за одобрение X, VII, V и VIII-то постановления на Министерския съвѣтъ, взети въ заседанията му, респективно, на 28 януарий, 17 май, 12 юний и 24 юлий 1912 г., протоколи № № 8, 51, 61 и 78.

„Членъ единственъ. Одобряватъ се постановленията на Министерския съвѣтъ № № X, VII, V и VII, взети въ заседанията му, респективно, отъ 28 януарий, 17 май, 12 юний и 24 юлий 1912 г., протоколи № № 8, 51, 61 и 78, съ които се разрѣшава, щото изплащането на врѣмненитѣ ситуации за извършени работи по построяването на желѣзнопътната линия „Борушица—Тулово—Стара-Загора“ да става до изчерпването сумата à forfait за това прѣдприятие, а слѣдъ това и отъ одържания фондъ 10% за гаранция, като сумитѣ отъ ситуациитѣ се изплащатъ направо на работницитѣ, чиновницитѣ, подпрѣдприемачитѣ и доставчицитѣ на главното прѣд-

приятие отъ счетоводителя при Главната дирекция за постройкитѣ на желѣзницитѣ и пристанищата“.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Тѣй като никой не иска думата, ще пристѣпимъ къмъ гласуване. Конто приематъ прѣдложението за одобрение на X-то, VII-то, V-то и VII-то постановления на Министерския съвѣтъ, взети въ заседанията му, респективно, отъ 28 януарий, 17 май, 12 юний и 24 юлий 1912 г., за изплащането ситуациитѣ на главното прѣдприятие за построяването на желѣзнопътната линия „Борушица—Тулово—Стара-Загора“ до изчерпването сумата à forfait, слѣдъ което сумитѣ за ситуациитѣ да се взематъ отъ одържания фондъ 10% за гаранция, и изплащатъ отъ счетоводителя на Дирекцията за постройкитѣ направо на работницитѣ, чиновницитѣ, подпрѣдприемачитѣ и доставчицитѣ на главното прѣдприятие, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ ще моля да се вдигне засѣданието и да бжде, споредъ правилника, въ петъкъ.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Прѣди да вдигнемъ засѣданието ще прочета една телеграма, която се получи отъ Атинската камара въ отговоръ на нашата телеграма, която ние изпратихме по случай смъртта на Негово Величество Гръцкия Кралъ. Тя е адресирана до Народното събрание и има слѣдующето съдържание: (Чете)

„Изявлението на топлото участие на българското Събрание въ великата скръбъ, която сполетѣ нашата нация, причинена отъ загубата на нашия славенъ царъ, силно трогна прѣдставителитѣ на единския народъ, които ме натовариха да помоля Ваше Прѣвзходителство да бждете тѣй добри да прѣдадете тѣхнитѣ искрени благодарности на българскитѣ народни прѣдставители, нашитѣ приятели и съюзници.

„Прѣдседателъ на гръцката камара на прѣдставителитѣ: С. Завитсияносъ“. (Ржкоплѣскания отъ болшинството)

Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ за дневенъ редъ за петъкъ остатъка отъ дневния дневенъ редъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 5 ч. 15 м. вечерята)

Прѣдседателствующи подпрѣдседателъ: Г. Згуревъ.

Секретаръ: М. Гайдовъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гължбовъ.